

KAMU KURUMLARININ SERBEST PİYASA POLİTİKALARI TEMELİNDE KÜÇÜLTÜLMESİ VE KAPATILMASI SORUNU

Erşat AKYAZILI
EİE işyeri Temsilcisi

Genel Çerçeve

ikinci dünya savaşının hemen sonrasında, sosyalist sisteme karşı bir sigorta olarak sosyal devlet politikası uygulamaya sokuldu. Sosyal devlet olgusu esas olarak Avrupa merkezli yaşanmasına rağmen, diğer ulusal devletler şu yada bu oranda bu politikaya tabi kılındı. Çevre devletlerin bu yönde politikaları uygulamaları ve Batıya entegrasyonu Birleşmiş Milletler aracılığıyla yürütüldü. Bu dönemin temel yapılandırılma aracı reformlardı. Kamu yönetimi reformu, personel reformu, tarım reformu, toprak reformu vb. yeniden yapılandırılmada etkin olarak kullanıldı.

BM eliyle yürütülen Reformların kamunun yapılandırılma aracı olarak kullanılmaları 1970 li yıllarda sona erdi. 1980 li yıllardan itibaren kapitalizmin krizine çözüm olarak önerilen neoliberal politikaların uygulanabilmesi, devletin ekonomik ve sosyal sorumluluklarını ortadan kaldıracak tarza yeniden yapılandırılmasıyla olanaklı olacaktı. Bu yeniden yapılandırmada, devletin sosyal görevleri, sorumlulukları, yönetim biçimleri terk edilerek (yada terk ettirilerek) bütünüyle uluslararası serma-

yenin ve/veya Çok Uluslu Şirketlerin istekleri doğrultusunda, kendisine biçilen role uygun yeni görevler ve yeni yönetsel organlar oluşturulacaktı.

Uluslararası bir kredi kuruluşu niteliğinin ötesinde, gerçekte uluslararası sermayenin bir örgütü olan Dünya Bankası tarafından adım adım gerçekleştirilen tablo şöyledir; Ulusal devletin politika belirleme, karar alma yetkileri Küresel Otoriteye, ekonomik ve sosyal görevleri "Sivil Topluma" bırakılacak, uygulama ise yerelleştirilecektir. Geriye ise yalnızca genel güvenlik, genel yargı, genel denetim ve koordinasyon görevleri kalacaktır.

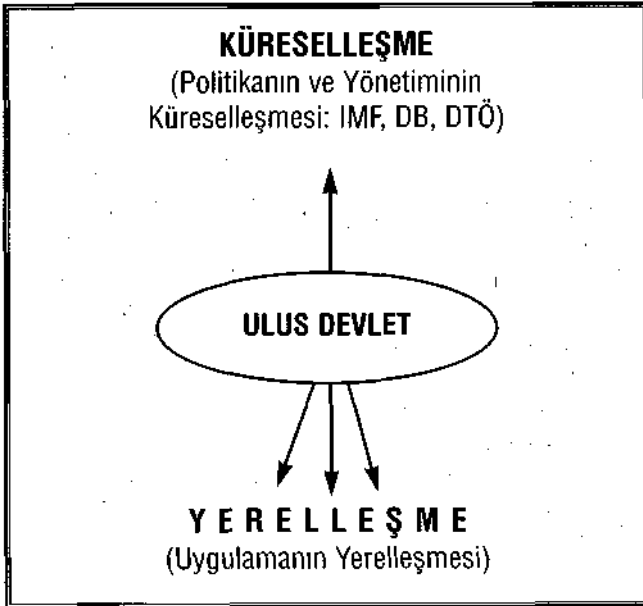
Bu çerçevede 1980'li yıllarda devletin yeniden yapılandırılması, tüm çevre ülkelerde (bağımlı ülkeler) Dünya Bankası eliyle Yapısal Uyarılama Kredileriyle gerçekleştirildi.

Türkiye'de Devletin Yeniden Yapılandırılması

Türkiyede devletin yeniden yapılandırılması 1979 da IMF ile Standby anlaşmasının hemen ardından Dünya Bankası ile imzalanan 5 SAL (Yapısal Uyum Kredisi) anlaşması ile başlatılmıştır. Her biri bir mali yıl içinde imzalanan bu anlaşmalar ile toplam 1,6 milyar \$ kredi alınmış, buna karşılık KİT'lerin tasfiyesi, dış piyasalarla uyum ve bürokrasinin yeni organizasyonu için uygun zemin hazırlanmıştır. -

SAL anlaşmaları 1984 yılında bitmiş bunun yerine SECAL (Sektörel Yapısal Uyarılama Kredileri) kredileri devreye sokulmuştur. 1985 yılından itibaren Tarım SECAL, 2 Mali SECAL, Enerji SECAL imzalanmıştır. Bu anlaşmalarının doğurduğu sonuçları görmek açısından bir örnek, tarım SECAL uygulamasından sonra, Türkiye'nin tarım sektöründe son derece önemli olan büyük bir kuruluş, Türkiye Ziraî Donatım Kurumu yok edilmiştir.

Benzer bir süreç enerji sektöründe yaşanmaktadır. Örneğin, Enerji SECAL kredi anlaşmaları ile merkezi planlamanın, dolayısıyla bütünlüklü bir yapının zorunlu olduğu elektrik sektöründe bu yapı parçalandı, Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) önce TEAŞ ve TEDAŞ olarak ikiye, sonra TEDAŞ 8 Anonim Şirkete bölündü. Daha sonra TEAŞ iletim bölümü devlet işletmesinde kalmak üzere üretim iletim ve ticaret şirketleri olarak üçe bölündü. Aynı zamanda Elektrik (Enerji) Piyasası Kurumu oluştu-

olarak, elektrik hizmetlerinin piyasa malı hâline getirilmesinin zemini sağlandı. Son olarak bir bütünün parçaları yukarıdaki anonim şirketlerin özelleştirilmesi ile TEK yok edilmiş olacak, Türkiye Zirai Donatım Kurumu'nun başına gelen TEK'in de kaçınılmaz sonu olacaktır.

Kamu Kurumlarının Kapatılması ve Norm Kadro

Devletin ekonomi ve sosyal yaşama müdahale aracı olan KİT'lerin tasfiyesi ve temel mal ve hizmet üretiminin kamu tekelinin dışına çıkartılarak özel sermayeye açılması ile başlatılan süreç, devamlı tüm kamunun, kamu yönetiminin daraltılması süreciyle birlikte ilerledi. Bu durum bir çok bakanlığın ve kamu kuruluşunun işlevsiz kalması sonucunu doğurdu. Mevcut görev tanımları ortadan kalkan bu kurumlarda sıra tasfiyeye geldi. Başlangıçta da belirttiğimiz gibi, Dünya Bankası tarafından yönlendirilen bu çalışmalar sonucunda, kamu kurumlarının reorganizasyonu (Kapatılması, birleştirilmesi, yenilerinin kurulması) ve yeni iş tanımlarının yapılması gündeme getirildi. Bu uygulamanın adı norm kadro koyuldu.

Norm kadro yaklaşımı VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında açıkça belirtilmektedir. Ancak fiili süreç 190 Sayılı KHK'nin 12. Maddesi ve 217 Sayılı KHK'nin 3. Maddesine göre alınan 2000/1658 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile başlatılmıştır. Bu karar çerçevesinde yayınlanan "Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Yapılacak Norm Kadro Çalışmalarında Uygulanacak Usul ve Esaslar" başlıklı Karar'da özetle;

1. Maddede, kamu kurum ve kuruluşlarının amaçları doğrultusunda örgüt analizi yapılarak iş analizlerinin gerçekleştirilmesi ve buna göre gerekli kadroların tanımlanması

2. Maddede, kamu kurum ve kuruluşlarının mevcut amaçları esas alınarak amaca uygun olmayan görevlerin ayıklanması, birimlerin kaldırılması, birleştirilmesi, değiştirilmesi veya yeniden kurulması

8. Maddede, bu çalışmanın (bir takvime bağlanarak) 2001-2003 yılları arasında tamamlanması

hükümleri getirilmiştir.

Bu hükümlerin doğuracağı sonuçlar oldukça açıktır. Bir çok hizmeti taşeron şirketlere devredilen kamu kurum ve kuruluşlarının çeşitli birimleri küçültülecek ve/veya kapatılacaktır. Örneğin, beş yıllık kalkınma planlarında da belirtildiği ve Dünya Bankası Türkiye Temsilcisinin açıkladığı gibi, İller Bankası kapatılacak, MTA,

TCK, Bayındırlık, Köyhizmetleri, DSİ vb. kurum ve kuruluşların yaklaşık 500 adet bölgesel ve yerel birimleri kapatılarak bu kurumlar küçültülecektir. Bu kamu kuruluşlarının esas rolü, istisnalar dışında, yapılacak işleri tanımlamak, tanımlanan işleri özel sermaye ihale etmek ve işlerin yapılışını denetlemek olacaktır.

Bu genel yapılanma çerçevesinde 5.4.2002 tarihinde yayınlanan (6.4.2002 tarihinde yayınlanan ikinci bir kararla kapatılma tarihleri öne çekilmiştir) 2002/3849 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile toplam 14 kamu kurum ve kuruluşuna ait 112 bölge müdürlüğünün 31 Mayıs 2002 tarihine kadar, 38 bölge müdürlüğünün 31 Aralık 2002 tarihine kadar ve 35 bölge müdürlüğünün 31 Mayıs 2003 tarihine kadar, toplam 185 bölge müdürlüğünün kapatılması, bu birimlere ait her türlü taşınır ve taşınmaz malın satışa çıkartılması kararlaştırılmıştır.

Bu kararlar doğrultusunda çalışmalar başlatılmış, hangi kurumun hangi bölge müdürlüklerini kapatacağı saptanmıştır. Ancak sonrasında yaşanan siyasi gelişmeler, özellikle AB uyum süreci konusu ve arkasından yaşanan seçim tartışmaları, bölge müdürlüklerinin kapatılması sorununu arka plana atmıştır.

Sürecin sona erdiğini düşünmek son derece yanıltıcıdır. Bölge müdürlüklerinin kapatılması sorunu, eğer yapılırsa 3 Kasım seçimleri sonrasında kurulacak yeni hükümetin de önüne çıkartılacaktır. Üstelik konu bölge müdürlüklerinin kapatılması ile sınırlı kalmayacaktır. Bölge müdürlüklerinin kapatılması ile başlatılan bu yeni süreç, bir çok kurum ve kuruluştan bir kısmının tamamen kapatılması, bir kısmının ise fonksiyonları değiştirilerek büyük ölçüde küçültülmesi ile sonlanacaktır.

Unutulmaması gereken temel olgu, özelleştirme, iş güvencesinin kaldırılmaya çalışılması, ekonomik ve sosyal haklarda geriye gidiş, bireysel emeklilik, norm kadro ve rotasyon vb. saldırılar, bütünlüklü bir politikanın birer parçalarıdır.

Bütün bu yapılanlara karşı savunmamız gereken yaklaşım ise, kar için değil, tüm toplumun sosyal ve ekonomik gereksinimlerini karşılamak için kamusal mal ve hizmet üretilmesi, kamuda bu anlayışa uygun bir idari yapının oluşturulması olmalıdır. Bu savunun pratik karşılığı ise 3 Kasım genel seçimlerinde gösterilmelidir. 3 Kasım genel seçimlerinde tavrımızı, IMF-Dünya Bankası destekli kamunun yeniden yapılanması adı altında, kamusal örgütlerimizi tasfiye eden anlayışa karşı, emeğin evrensel çıkarlarını savunan, emekten, barıştan özgürlükten yana olanları destekleyerek göstereyim..